

обухвата композитну долину Западне Мораве простире се између Левча и Темнића на северу, Жупе, Копаоника и Јастрепца на југу, краљевачке котлине и ибарске долине на западу. Градско подручје обухвата површину од 854 км² (учешће у укупној површини Србије је 1%) и административно се граничи са општинама Расинског округа (Ћићевац, Варварин, Трстеник, Александровац и Брус). На територији града Крушевца живи 128.752 становника, од чега 56% у урбаној зони и 44% у руралној зони. Има 101 насељено место, 54 месне заједнице и седиште је Расинског округа. Просечна густина насељености је 150 становника/км².

1.1.2. Природни услови и животна средина

Доминантна природна карактеристика крушевачког краја је свакако котлина која је ограђена ободима Копаоника, Јастрепца, Буковика, Лухора и Гледићких планина. На подручју града Крушевца заступљен је прави мозаик типова земљишта, формираних под утицајем специфичних педогенетских чинилаца, који су ставили свој печат на изглед, особине, производне и потенцијалне вредности земљишта. Речне терасе и алувијалне равни покривене су најплоднијим земљиштем чија дебљина износи до 1,5м. Испод њега налази се шљунковити и песковити речни и језерски материјал који је пропустљив за воду и на тај начин утиче да ово земљиште буде повољно за наводњавање. Основни типови земљишта који су формиран, могу се према најновијим истраживањима сврстати у следеће категорије: плодна, средње и слабо плодна и неплодна земљишта. Врсте земљишта које се сврставају у једну од наведених категорија су колувијално, хумусно-силикатно земљиште, смоница, еутрично смеђе, лесивирално-илимеризовано земљиште, псеудоглеј, флувијално или алувијално земљиште и флувијално - ливадско земљиште.

Територија Крушевца захвата најјужнији део панонског обода и перипанонске Србије, већим делом у котлини (долина Западне Мораве и Расине), тако да је изражен значајан степен континенталности, који се одликује умерено-континенталним обележјима климе са извесним специфичностима, које се манифестују као елементи микроклиме. Доминантни климатски тип овог подручја је умерено континентални тип, са израженим годишњим добима, од којих је прва половина јесени сува и топла, а зиме су релативно благе. Просечна годишња температура ваздуха на подручју Крушевца износи 10,8° С. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром од -0,8° С, а најтоплији јули са 20,7 ° С. Годишња амплитуда температуре износи 21,6 ° С, што заједно са ова два екстрема даје клими Крушевца континентално обележје.

Имајући у виду одређен геолошки састав, дисецираност терена као и климатске карактеристике, може се закључити да се подручје града Крушевца одликује веома густом мрежом водотокова и то нарочито у брдској и брдско-планинској зони. Највећи део слива припада Западној Морави, а сасвим мали Јужној и Великој Морави, а сви токови су површински. Расина је најдужа река која протиче кроз територију града у дужини од 70 км, а улива се у Западну Мораву. Посебан хидролошки потенцијал представља вештачко

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ГРАДА КРУШЕВЦА ЗА 2018. ГОДИНУ

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

1.1. Анализа постојећег стања

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Град Крушевац се налази у централном делу Србије и захвата најјужнији крај панонског обода и перипанонске Србије. Крушевачка котлина која

језеро „Ђелије“, које се налази узводно на Расини. Водом из вештачке акумулације снабдева се Крушевац, Трстеник, Варварин, Александровац и Ћићевац, као и многа места у њиховој долини.

Територија града Крушевца обилује значајним појавама минералних, термоминералних и термалних вода, што пружа велике могућности за њихова коришћење, што чини основ за развој терапијских, туристичких и спорско рекреативних објеката. Постоје истражена балнеолошка својства за 11 минералних извора.

Богатство и разноврсност биљног и животињског света у нашем крају долази и због посебних, погодних услова, које за живот биљака и животиња има Копаоник, као наша најпитомија планина. Говорећи са аспекта значаја биодиверитета, треба рећи да се на територији нашег града налазе врло специфична подручја која су државног али и светског значаја. Ту се пре свега мисли на резерват беле брезе “Прокоп“ који се налази на Јастрепцу. Флористички састав шумских и ливадских заједница Јастрепца обилује ретким ендемичним биљкама, међу њима се налазе и врсте од међународног значаја као што су планински јавор, кострика, зеленика, петопрсница, граб, пасји зуб, минђушица, блучт, врњак, салеп, кађунак и др. Јастребац је увек био богат разноврсној дивљачи, тако да данас постоји модерно уређено ловиште, насељено европским јеленом и дивљим свињама, а поред њих могу се наћи зечеви, јазавци, куне и др. Заштићене дивљачи су зец и срндаћ, а незаштићене вук, лисица, јазавец, веверица и куна. У шумском комплексу настањене су и разне врсте пернате дивљачи (сива чапља, бела и црна рода, фазан, јаребица, дивљи голуб, грлица, дивља патка, сова и шљука).

Посебни природни, али и привредни потенцијал представља шумски фонд. На територији града Крушевца површина под шумом је 25.965,42 ха, што представља 30,41 % у односу на укупну површину територије града. Од укупне површине под шумама у државној својини је 48%, у приватној својини 52% . Степен шумовитости је 30%, а просечна дрвна маса је 45.078 м3. Пошумљене површине у предходној години 26,90 ха. Најзаступљенија врста је буква са учешћем од 67% у запремини. Остале дрвенате врсте су китњак (5%), граб (3,5%), црни бор (5%), смрча (3,5%), јела (1%), клен млеч, горски јавор, јасен, бреза, липа, јасика, бели бор, дуглазија, цер, сладун, вајмутов бор и ариш.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНОМ ПОДРУЧЈУ

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

На територији града Крушевца живи 128.752 становника што чини 1,79% популације Републике Србије. У руралном подручју живи 70.007 становника (54%), а у градском подручју 58.745 становника (46%). Просечна густина насељености је 150 становника/км2. У поређењу са подацима пописа из 2002. године број становника је смањен и то већим делом у сеоским насељима.

У посматраном периоду од 2002-2011. године постоји тенденција опадања природног прираштаја становника, што је такође више изражено у сеоској средини, због одласка младих у град, због чега је сеоско подручје захватила депопулација.

Старосна структура је неповољна, али чињеница да је преко трећине руралног становништва у најпродуктивнијем животном периоду је довољан предуслов за развој.

СТАНОВНИШТВО ПРЕМА СТАРОСТИ И ПОЛУ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРУШЕВЦА

Попис 2002. године

Пол	Укупно	0-19	20-39	40-59	60 и више
С	131.368	28.325	34.199	38.391	29.662
М	63.757	14.446	16.942	18.948	13.093
Ж	67.611	13.879	17.257	19.441	16.569

Попис 2011. године

Пол	Укупно	0-19	20-39	40-59	60 и више
С	128.752	25.534	33.299	36.798	33.121
М	62.802	13.124	16.962	17.924	14.792
Ж	65.950	12.410	16.337	18.874	18.329

Једна од кључних демографских карактеристика града Крушевца је и све неповољнија старосна структура. Промена старосне структуре у периоду 2002-2011. године указују на наставак процеса пада учешћа младих, уз истовремено повећање удела старих

лица. Параметри старосне структуре сеоског становништва још су неповољнији.

Полна структура становништва зависи од полне структуре рођене деце, миграционих кретања, диференцијалне смртности и становништва према полу,

структуре привредне делатности у граду и приградским насељима. На полну структуру становништва најјаче су деловале миграције становништва и структура делатности у одређеним интервалима. Према резултатима Пописа из 2011. године на територији Крушевца од укупно 128.752 становника, 48,78% становника је мушког, а 51,22 % је женског пола.

Образованост становништва у руралном подручју је на нижем нивоу у односу на градском. Ако се

направи поређење са подацима из последња два пописа становништва може се закључити да се смањује број неписмених лица, чему је допринело обавезно основно образовање. У образовној структури најзаступљенија су лица са средњом стручном спремом. Раст удела лица са завршеним средњошколским образовањем одвијао се на рачун смањења удела учешћа лица са нижим образовањем.

СТАНОВНИШТВО СТАРО 15 И ВИШЕ ГОДИНА ПРЕМА ШКОЛСКОЈ СПРЕМИ И ПОЛУ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРУШЕВЦА

Попис 2002. године

Пол	Укупно	Без стручне спреме	Основно образовање	Средње образовање	Више и високо образовање	Непознато
С	111.559	7.413	27.597	44.562	11.888	1.062
М	53.664	1.170	13.274	24.237	6.496	600
Ж	57.895	6.243	14.323	20.325	5.392	462

Попис 2011. године

Пол	Укупно	Без стручне спреме	Основно образовање	Средње образовање	Више и високо образовање	Непознато
С	110.346	3.536	24.596	51.868	16.550	346
М	53.343	504	11.934	27.688	8.388	139
Ж	57.003	3.032	12.662	24.180	8.162	207

СТАНОВНИШТВО СТАРО 15 И ВИШЕ ГОДИНА ПРЕМА ШКОЛСКОЈ СПРЕМИ И ПОЛУ У РУРАЛНОМ ПОДРУЧЈУ

Попис 2002. године

Пол	Укупно	Без стручне спреме	Основно образовање	Средње образовање	Више и високо образовање	Непознато
С	62.857	6.089	17.831	19.564	2.624	673
М	30.774	880	9.482	11.396	1.445	392
Ж	32.083	5.209	8.349	8.168	1.179	281

Попис 2011. године

Пол	Укупно	Без стручне спреме	Основно образовање	Средње образовање	Више и високо образовање	Непознато
С	60.420	2.821	16.888	25.127	4.356	167
М	29.918	369	8.853	14.166	2.278	79
Ж	30.502	2.452	8.035	10.961	2.078	88

Миграциона кретања становништва са сеоског у градско подручје најизразитије се испољава кроз дневне миграције (радници, ђаци, студенти и остали путници). Присутне су и привремене миграције где спада померање радне снаге, углавном невалификоване ради обављања послова у пољопривреди, грађевинарству и сл. У сезонске мигранте спадају и туристи (сеоски туризам), посетиоци Рибарске бање и др.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Кретање основних индикатора тржишта рада показује да посматрано на републичком нивоу нема значајнијих разлика током последње деценије на релацији урбано-рурално. Рурална популација радног узраста има више стопе активности и запослености јер руралне средине пружају већу могућност запошљавања ниже образованих лица.

У сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде ради укупно 30.831 становника на пољопривредним газдинствима и привредним друштвима, предузећима, установама, задругама, организацијам, а 1.486 ради на другим профитабилним активностима (нпр. прерада пољопривредних производа, рурални туризам, активности у шумарству, обрада дрвета, народна радиност и др.).

Родне неједнакости у домену економске партиципације су веома изражене међу руралном популацијом. Од укупног броја запослених становника у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде 44,58% су жене, а 55,42% мушкарци. Међу женама је мање учешће активних лица, мање запослених и мање оних који раде ван пољопривреде, него међу мушкарцима.

Пољопривреда као примарна делатност није у довољној мери успела да искористи постојеће потенцијале за организацију производње. Природне услове нису увек пратили одређени друштвено економски чиниоци, а пре свега сигурност у пласману готових производа.

У циљу подстицања младих да остану да живе и раде у сеоским подручјима, потребно је повећати атрактивност ових подручја за инвестиције. Важан приоритет за рурални развој је обнова и развој руралне инфраструктуре (саобраћајне, водопривредне, енергетске и социјалне).

Стварање стимулативног амбијента од стране државе за развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима доприноси диверзификацији руралне економије и задржавању младих на селу, у пољопривредним и непољопривредним занимањима. У том смислу потребно је осмислити што квалитетнију стратегију пореских олакшица, субвенција, кредита под повољним условима и друго.

Међу програмима који се могу реализовати, истичу се производња прерађевина од воћа и поврћа, производња сокова, производња вина и ракија, производња млечних производа, узгајање, прерада и паковање лековитог биља и шумских плодова и друго.

Такође је потребно радити на развијању задругарства и других облика удруживања пољопривредних газдинстава и њиховим повезивању, како би задругарство постало генератор локално економског развоја.

Евидентно је и постојање енергетског потенцијала у обновљивим изворима енергије (коришћење биомасе, биогаса, енергије сунца и др.) али су у највећој мери неискоришћени.

Већина руралног становништва, осим пољопривреде, има мало других извора дохотка. У руралним подручјима развој пољопривреде има ограничене могућности, па се због тога тражи могућност алтернативног начина запошљавања. Ту посебан значај може да има развој других економских (непољопривредних) активности на пољопривредним газдинствима, као и развој различитих врста активности и сервиса који нису тесно везани за пољопривреду. Генерално гледано, постоји знатан потенцијал у туризму руралног подручја, који је само делимично искоришћен. Подршком додатним могућностима запошљавања могу се у неким срединама зауставити негативни трендови депопулације и напуштање села. Диверзификација активности на газдинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њоме се може придонети бољем уравнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу.

Добар географски положај, повољна клима, извори термалних и геотермалних вода, дуга традиција и изузетно богата културна баштина представљају добру основу за развој руралног туризма на територији града Крушевца.

Град Крушевац је изузетно богат културним дешавањима и привредно туристичким манифестацијама. У току године релевантне установе и удружења реализују и учествују у великом броју манифестација, програма, смотри, такмичења и акција, са јасно одређеним програмским садржајима, базираним на очувању и презентовању стваралачких и традиционалних вредности српског народа и свих других народности који живе на територији нашег града као и државе Србије.

Кроз своје ангажовање становници руралног подручја своје знање, умешност и љубав према, како аматерском тако и према највишим дOMETИМА уметничког стварања, исказују уз помоћ многих појединаца, друштава и организација, па самим тим долази до значајног помака у развоју исте.

Специфичност ангажовања становништва руралног подручја се огледа у томе да од 17 културно – туристичких манифестација које су мапиране на карти ТО Србије, 11 се реализују на руралном подручју, а неке од значајнијих су: такмичење села, Смотра дечијег изворног народног стваралаштва, Фестивал драмских аматера Расинског округа (ФЕДРАРО), Међуокружни Сабор изворног народног стваралаштва (Падешки кладенац), Музичка манифестација "Станислав Бинички", Звездано Здравље, Бистричко коло, Радојкино коло, Јагодијада, Ломнички ђердани, Дани Преображења, Беловодска розета, Дани Вукашина Вулета Јевтића, Саборни дани Св. Деспота Стефана Лазаревића, које су тек неке од манифестација које

обележавају рад и деловање сеоског становништва. У свим овим програмима учествује велики број извођача свих старосних и социјалних категорија, пред великим бројем гледалаца.

Град Крушевац се такође може похвалити и бројним удружењима која имају за циљ промоцију рукотворина, очување традиционалних начина израде одевних предмета, сувенира и предмета за опремање ентеријера, као и за подстицање производње рукотворина као перспективне, али недовољно развијене привредне активности. Такође, кроз њихов рад се едукују домаћице у циљу искоришћења њихових потенцијала у циљу остваривања материјалних прихода пољопривредних газдинстава (производња разних рукотворина, домаћих прерађивачких производа на старински начин – слатко, цем).

1.1.5. Рурална инфраструктура

На територији града укупна дужина путева износи 495,462 км, од чега су државни путеви I реда 54,530 км, државни путеви II реда 116,990 км и општински путеви 295,532 км. Поред постојеће путне мреже којом су сва сеоска насеља повезана са градом, постоји и добро организовани јавни приградски аутобуски превоз, који има преко 50 приградских линија.

На Расини је изграђена вештачка акумулација Телије које има примарну намену изворишта регионалног система водоснабјевања. Укупно је прикључено на водоводну мрежу 35.353 домаћинства. Преко 67% сеоских насеља је прикључен на регионални систем водоснабјевања.

На канализациону мрежу је прикључено 24.433 домаћинства. Од сеоских подручја на канализациону мрежу су прикључена насељена места Паруновац, Капиција, Дедина, Читлук, Липовац и Мудраковац, а своју канализациону мрежу имају Јасика, Штитари и Велики Купци.

На подручју града не постоје постројења за производњу електричне енергије, већ се као главни извор електричне енергије за читаво подручје користи TS 220/110 Kv „Крушевац 1“, трафо станице 110/35/10 „Крушевац 2“ (Дедина), 110/35/10 „Крушевац 4“ („14 октобар“). Електричном енергијом је покривено цело подручје града.

Укупно има 26 пошти и 44.093 телефонских претплатника. Системом фиксне и мобилне телефоније покривено је цело подручје града.

Образовна инфраструктура на руралном подручју обухвата 51 васпитну групу у којима се реализује припремни предшколски програм и програм рада са децом од 3-5,5 година, као и специјални програми и 10 основних школа.

Приступ интернету и јавном информисању је заступљена на целој територији града.

Управљање отпадом на територији града Крушевца није у потпуности решено, и један је од приоритета у наредном периоду. Постоји депонија у Срњу која није санитарно уређена. Од 101 насељеног места, смеће се организовано износи у преко 10 места.

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

1.1.6. Пољопривредно земљиште

На подручју града Крушевца заступљен је прави мозаик типова земљишта, формираних под утицајем специфичних педогенетских чинилаца (геолошких, геоморфолошких, хидролошких, климатских и биогеографских).

Речне терасе и алувијалне равни покривене су најплоднијим земљиштем (неносним материјалом) чија дебљина износи 1,5 м. Испод њега налази се шљунковити и песковити речни и језерски материјал који је пропустљив за воду и на тај начин утиче да ово земљиште буде повољно за наводњавање.

Основни типови који су формиран, могу се према најновијим истраживањима сврстати у следеће категорије: плодна, средње и слабо плодна и неплодна земљишта.

На подручју града Крушевца јасно су издвојене следеће врсте земљишта: колумвијално, хумусно-силкатно, смоница, еутрично смеђе земљиште, лесивирално-илимеризовано земљиште, псеудоглеј, флувијално или алувијално земљиште и флувијално ливадско земљиште.

Територија града Крушевца простире се на површини од 85.397 ха, од чега се пољопривредно земљиште простире на 34.977 ха, а под шумама 25.965,42 ха. Учешће коришћеног пољопривредног земљишта је 37,46 % у укупној површини града.

Структура пољопривредног земљишта (ха)

- оранице и баште	22.317 ха
- воћњаци	1.831 ха
- виногради	1.956 ха
- ливаде и пашњаци	5.185 ха
- остало	3.688 ха

Територија града је рејон ратарских култура, повртарства и виноградарства у равничарском и брдско-планинском подручју и пашњака у планинском делу.

Долина Западне Мораве и Расине, као и Рибарске реке и других мањих речица и потока, представљају плодне оранице и баште, које заузимају највећи проценат од укупних пољопривредних површина. Поред равничарског и један део брежуљкастог рејона је под ораничним површинама. Брежуљкасто и брдско подручје представља воћарско-виноградарски рејон, а брдско-планински део представља подручје ливада и пашњака.

До сада изграђених система за наводњавање има врло мало у читавом западно моравском подручју, а изграђени су упоредно са системима за одбрану од поплава и регулацију река.

На територији Крушевца у периоду 1957-1962. године је изграђен хидросистем "Крушевац" за наводњавање површине од 1.100 ха. Овим комплексом обухваћено је пољопривредно земљиште од Читлука до реке Расине и од железничке пруге Сталаћ-Пожега до Западне Мораве. Систем никада није коришћен у пуној

мери и сада је сасвим ван употребе, у запуштеном стању.

Најчешћи вид наводњавања земљишта на територији града у садашњим условима није се битније применило у задњих 50 година осим у већој примени техничких средстава где су некадашње долапе замениле моторне црпке, малих и средњих капацитета и то најчешће у долинама водотока.

Најчешћи начини наводњавања су: браздама и системом кап по кап, док се орошаваће ређе примењује.

При свему наведеном треба водити рачуна да се међу наведеним површинама за наводњавање налазе и површине које треба одводњавати (земљишта поред Западне Мораве и Расине), односно земљишта угрожена површинским и подземним водама.

На одводњавању земљишта је најмање урађено па значајан део површина остао забарен и неискоришћен, али постоје спорадични системи дренажа за мале пољопривредне површине, које нису од великог значаја.

Пољопривредно земљиште у државној својини простире се на површини од 954,77 ха, од тог 152,63 ха се тренутно даје у закуп.

1.1.7. Вишегодишњи засади

Квалитет пољопривредног земљишта и клима на територији града Крушевца веома су повољни за производња воћа и то: јабучастог, коштичавог, језграстог, јагодастог, као и за производњу воћних садница и лозних калемова. Производња је заступљена највише у долини Западне Мораве, Расине, долини Пепељуше и подјастребачким селима.

Производња воћа, воћних садница и лозних калемова је веома значајна за локалну самоуправу, јер највећи део ове производње извезе се у земље југоисточне Европе.

Укупна површина под воћњацима је 1.831 ха и то:

- јабучасто воће	433 ха
- коштичаво воће	1097 ха
- језграсто воће	130 ха
- јагодасто воће	52 ха
- остало	119 ха

Укупна површина под виноградима је 1.956 ха, а од тога 277 ха стоних сорти.

Велики број произвођача има екстензивну производњу воћа, али последњих година све је више засада под интензивном производњом, а посебно производња јабучастог коштичавог и јагодастог воћа.

Производња лозних калемова и воћних садница на подручју Крушевца има традицију дужу од једног века и лоцирана је у приобаљу Западне Мораве. Захваљујући дугој традицији, изузетно повољним климатским и земљишним условима и увођењу најсавременијих научних достигнућа овде се годишње произведе 3 милиона лозних калемова и 6 милиона воћних садница. Поред подизања плантажних воћњака

и винограда на подручју Србије, садни материјал са овог подручја извози се у земље југоисточне Европе, Русију, Украјину, Молдавију и др. Последњих година произвођачи садног материјала са подручја крушевачке регије интензивно прелазе на производњу сертификованог безвирусног садног материјала, што им омогућавају сопствени матични засади базног материјала.

Производња хортикултурног биља је посебно развијена у долини Рибарске реке, у Великом Шиљеговцу и његовој околини. Укупно има преко 2.000.000 садница хортикултурног биља различите старости, које се извозе у Босну, Русију, Украјину...

Производња садница ружа и цвећа је развијена у долини Западне Мораве. Укупно се годишње произведе око 1.000.000 садница ружа и цвећа које се извозе у Русију, Украјину...

1.1.8. Сточни фонд

Сточарска производња је развијена у долини Рибарске реке, Расине и Западне Мораве. Говедарство у долини Рибарске реке је најразвијеније у Србији, са највећом производњом меса и млека по јединици површине. Доминантно је заступљена сименталска раса говеда (95%), а мањи проценат холштајн-фризијска раса и мелези. Активно је преко 200 фарми (тов јунади, краве музаре, одгој приплодних јуница, свиња...). Ово подручје је у старој Југославији производило 17% од укупне производње говеда.

УКУПАН СТОЧНИ ФОНД ПО ГРАНАМА СТОЧАРСТВА

Говедарство	Свињарство	Овчарство	Козарство	Живинарство	Пчеларство
16.903	49.146	15.067	3.564	406.382	12.677

Сточарска производња се наслања на производњу кукуруза, луцерке, детелине, осталог крмног биља и испаше на ливадама и пашњацима. Сточарска производња у односу на пратећу производњу сточне хране је самодовољна само у погледу кабасте хране (силажа кукуруза и осталих легуминоза, сена луцерке, детелине и осталих трава), док у погледу потрошње житарица у добром делу зависна од производње у другим крајевима.

У производњи говеда највише има кржава музара 8.347, стеоних јуница 788, говеда у тову 1.811 и др.

У производњи свиња преовађују мелези свих раса.

На територији града нема великих газдинстава специјализованих за овчарство и козарство. Преко 10 газдинстава има преко 50 грла. Целокупни систем производње заснива се на традиционалном узгоју.

У овчарству преовлађује племените расе оваца, а најзаступљенија је виртемберг раса преко 50%, а остатак чине сјеничка омплемењена il-d-france раса.

У козарству преовађује алпино раса преко 80%, а остатак српска бела раса.

Природна богатства и географски положај крушевачког краја испод Јастрепца, Копаоника и Мојсињских планина за пчеларство су изузетно повољни, што указује и велики број произвођача меда

који имају 12.677 кошница на територији града Крушевца. Годишње се произведе око 400-450 т меда од чега се скоро половина извезе. Последњих 5 година од како пласман меда доживљава експанзију пчелари показују интересовање за повећањем броја кошница и проширењем пчелињака, а појављују се и ново заинтересовани млади произвођачи који у пчеларству виде своју егзистенцију.

1.1.9. Механизација, опрема и објекти

Пољопривредна механизација на пољопривредним газдинствима је застарела. Средња и мала газдинства газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом.

На територији града има:

- трактора 17.068
- комбајна..... 678
- прикључних машина.. 32.804

Опремљеност објеката за смештај стоке је неједначен и зависи од степена специјализације и величине стада. Мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имала значајне инвестиције у унапређењу стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња. И поред тога, управљање стајњаком и његово складиштење остаје један од кључних проблема са којим се суочава већина газдинстава.

Опремљеност пољопривредних газдинстава објектима за складиштење репроматеријала и финализацију пољопривредних производа је слаба. Углавном се користе постојећи економски објекти и помоћни објекти на газдинству.

На територији града има

- Пољопривредних објеката (за смештај стоке, пољопривредних производа на газдинству и пољопривредних машина и опреме) 39.742
- Хладњача 27
- Сушара 26
- Стакленика 22
- Пластеника 1.396

1.1.10. Радна снага

На територији града Крушевца има укупно 12.664 пољопривредних газдинстава, при чему је највећи део од 99,22% односи на породична пољопривредна газдинства. Највећи број пољопривредних газдинстава, 7.868 (62%), има једног или два члана газдинства или стално запосленог. Газдинства са три до четири члана који обављају пољопривредну делатност у укупном броју учествују са 32% . Од укупног броја чланова и стално запослених на газдинству 45% су жене.

Укупно остварених радних јединица ангажоване радне снаге у пољопривреди износи 12.412, од тога

95,25% остварују носиоци газдинства, чланови породице, рођаци и стално запослени на газдинству, а 3% остварује сезонска радна снага.

На руралном подручју укупно има 70.007 становника (54,38%), од тога 35.123 жена (50,17%) и 34.884 мушкараца (49,83%). Просечна старост становноштва је 42,7 година. Највећи број становника има од 55-59 година 11.552 (16,51%), а непунолетно становништво од 0-19 година 13.445 (19,20%).

Од укупно 60.420 становника старости 15 и више година највећи број становника 25.127 (41,59%) има средње образовање, 16.888 (27,95%) основно образовање, 2.138 (3,54%) више образовање и 2.218 високо образовање (3,67%).

Пољопривредне активности на породичном газдинству обављају искључиво чланови породице и рођаци док стално запослених у оквиру ове категорије газдинства готово и да нема.

Највећи број носилаца породичних газдинстава уједно су управници - менаџери на газдинствима. Што се тиче нивоа њихове обучености из области пољопривредне производње 63,18% имају само пољопривредно искуство стечено праксом, док само 2,67% имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде.

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

На територији града укупан број пољопривредних газдинстава је 12.664, што представља 30,93% у укупном броју домаћинстава на подручју града.

Највећи број пољопривредних газдинстава 33,82% користи 1ха пољопривредног земљишта, а најмањи број газдинстава 8,47% користи 5-10 ха.

СТРУКТУРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА ПРЕМА ВЕЛИЧИНИ КОРИШЋЕНОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА					
	1 ha	1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	
ПГ	4.283	3.049	3.978	1.073	
ha	2.467	4.454	12.693	7.105	

На територији града има укупно 30.351 грла стоке, од тога највећи број газдинстава 87,79% има 4 условних грла стоке, а најмањи број газдинстава 0,08 % има преко 100 грла.

СТРУКТУРА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА ПРЕМА БРОЈУ УСЛОВНИХ ГРЛА							
ГРЛА	4	5-9	10-14	15-19	20-49	50-99	100-499
ПГ	11.118	1.164	188	60	94	30	10

1.1.12. Производња пољопривредних производа

На подручју града Крушевца највише је заступљена ратарска производња на 66% од укупне површине, воћарство на 5,73% и виноградарска производња на 6,12%. Сточарство такође има врло важну улогу у стварању вредности пољопривредне производње. Крушевачко подручје у не тако далекој

прошлости било једно од најразвијенијих, посебно из области говедарске производње, а данас је та ситуација нешто другачија. Међутим иако у смањеном обиму, подручје града Крушевца, посебно територија Рибарске реке заузима значајну улогу у овој области производње.

На територији града има 16.903 говеда, 49.146 свиње, 15.067 оваца, 3.564 коза, 406.382 различите врсте живине и 12.677 кошнице пчела.

Житарице, првенствено кукуруз и пшеница се гаје на 43,40% од укупне површине. Принос пшенице на напред наведеној површини је 17.043 т, са просечним приносом од 4.311 кг/ха, а принос кукуруза је 62.259 т са просечним приносом од 4.795 кг/ха.

Крмно биље се гаји на 16,21% од укупне површине. Принос детелине на напред наведеној површини је 13.451 т са просечним приносом од 3.584 кг/ха, луцерке 11.613 т са просечним приносом 3.631 кг/ха и др.

Воће се гаји на 5,31% од укупне површине. Принос јабуке на напред наведеној површини је 1.056 т са просечним приносом од 11,5 кг по стаблу и шљиве 10.741 т са просечним приносом 14,4 кг по стаблу.

Виногради заузимају 6,12% укупне територије са приносом од 8.671 т или просечно 0,95 кг по једном чокоту.

Значајну улогу у стварању вредности пољопривредне производње има и повртарска производња, и то производња паприке на површини од 180 ха са процењим просечним приносом од 15-20 т/ха, парадајза на површини од 40 ха са процењим просечним приносом од 20 т/ха, купус и кељ на површини од 31 ха са процењеним просечним приносом од 30-40 т/ха, шаргарепе на површини од 3 ха са процењеним просечним приносом 30т/ха, а посебно у последње време је у експанзији производња јагода на површини од 160 ха са процењеним просечним приносом од 10-15 т/ха.

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На подручју Крушевца постоји организована тржишна производња кроз земљорадничке задруге којих има 18, од којих само једна задруга у има дугогодишње искуство., и успела је да не доживи судбину већине задруга током 90-тих година. Развој ове гране је неопходан да би пољопривредни произвођачи били конкурентни на тржишту.

Пословање земљорадничких задруга усмерено је на гајење воћа, воћних садница и лозних калемова, поврћа као и саветодавне активности. Недостатак складишних капацитета и обртних средстава за финансирање откупа главне су проблеми у њиховом раду.

Осим земљорадничких задруга на територији града постоје 11 пољопривредних удружења у свим областима пољопривредне производње: 3 удружења одгајивача говеда сименталске расе, 2 удружење сточара, 2 удружења произвођача јагодастог воћа, 2 удружења произвођача лозних калемова и воћних садница. 2 удружења пчелара. Улога удружења је веома значајна за унапређење пољопривредне производње, а посебно у делу модернизације и едукације пољопривредних произвођача, као и повољности код набавке импута за пољопривредну производњу и пласмана пољопривредних производа.

1.1.14. Трансфер знања и информација

Облици стицања нових знања - стручног усавршавања пољопривредних произвођача су различити и реализују се преко стручне службе Градске управе града Крушевца, Пољопривредне саветодавне и стручне службе Крушевац, Института за крмно биље Крушевац, Регионалне привредне коморе Крушевац, бројних саветодаваца, и других стручних лица. Осим семинара организују се и студијска путовања у земљи и иностранству. Да сада су произвођачи обишли Пољопривредни сајам у Риду, Аустрија, и Болоњи, Италија, посетили велики број пољопривредних газдинстава у Хрватској, Словенији, Аустрији, Немачкој и Италији.

Овај начин стицања знања и информација је допринео унапређењу пољопривредне производње, у свим областима, што је допринело повећању квалитета и квантитета производње, као и увођењем савременог асортимента увозом сертификованог материјала у воћарској производњи, подизање савремених засада и правилном употребом средстава за заштиту биља.

Осим напред наведених облика стицања нових знања и информација, локални медији имају значајан допринос, путем специјализованих емисија за пољопривреднике, у којима осим едукације произвођачи могу да сазнају за све мере подршке за развој пољопривредне производње и рурални развој које спроводе Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Град Крушевац.

1.2. Табеларни приказ планираних мера и финансијских средстава

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	РЕГРЕСИ	100.1.1	700.000,00	/	70%	1.200,00/2.000,00	/
	УКУПНО		700.000,00				/

Табела 2. Мере кредитне подршке

Р. бр.	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	КРЕДИТНА ПОДРШКА	100.2.1	1.500.000,00	/	90-100%	10.000,00/80.000,00	/
	УКУПНО		1.500.000,00	/			/

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	12.000.000,00	/	40-60%	100.000,00	/
2.	Успостављање и јачање удружења у области пољопривреде	102	1.530.000,00	/	80-100%	200.000,00	/
3.	Управљање ризицима	104	1.000.000,00	/	40-60%	40.000,00	/
4.	Развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју	305	5.400.000,00	/	40-100%	/	/
	УКУПНО		19.930.000,00				/

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	3.770.000,00	/	30-100%	/	/
	УКУПНО		3.770.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке, мера руралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Набавка хране и ветеринарске услуге за остављену женску телад	601	2.100.000,00	/	50%	/	/
	УКУПНО		2.100.000,00				

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	28.000.000,00
Планирана средства за директна плаћања	700.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	1.500.000,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	19.930.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	3.770.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	2.100.000,00
Пренете обавезе	/

1.3. Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене Програма

Програмом подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију града Крушевца утврђује се структура мера, односно намена и начин коришћења средстава за 2018. годину, у укупном износу од 28.000.000,00 динара, која су одређена Одлуком о буџету Града Крушевца за 2018. годину („Службени лист града Крушевца бр. 1/18). Корисници мера подршке су регистрована физичка лица-носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, правна лица и предузетници са територије града Крушевца, уписане у Национални регистар пољопривредних газдинстава, удружења и асоцијације пољопривредних произвођача, физичка лица, правна лица и предузетници, чије делатности су у оквиру

трансфера знања и развоја саветодавства, промоције развојних потенцијала и потреба села.

Реализацијом мера које су наведене у Програму подстиче се

- модернизација пољопривредне производње
- пораст квалитета и квантитета производње
- побољшање конкурентности пољопривредних газдинстава
- увођење нових технологија и иновација, и отварање нових тржишних могућности
- подизање техничко-технолошких, маркетиншко-менаџментских знања и способности везаних за пољопривредну производњу, прераду, пласман производа и развој села и осталим аспектима, који ће утицати на побољшање квалитета живота на сеоским подручјима.
- удруживање пољопривредних произвођача

1.4. Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

Корисници мера које су дефинисане Програмом биће информисани путем Конкурса који ће бити на сајту града Крушевца, као и путем трибина и предавања, пољопривредних стручних служби, локалних медија и у Служби за пољопривреду Градске управе града Крушевца.

1.5. Мониторинг и евалуација/надзор реализације

Служба за пољопривреду Градске управе града Крушевца обавља послове на изради предлога Програма и реализацији мера након усвајања истог. Током периода реализације Програма, мониторинг и евалуацију вршиће Служба за пољопривреду Градске управе града Крушевца и други органи и стручна тела Града Крушевца: Градско веће-доношење Програма, одлука, давање сагласности на критеријуме, усвајање годишњег извештаја, Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца—даје предлог одлука о захтевима по појединим мерама, доноси критеријуме о коришћењу средстава фонда и др. Одељење за финансије и Одељење за јавне набавке извршавају задатке из своје надлежности, као и комисије које се формирају у периоду реализације Програма.

На основу систематизованих података комисија и крајњих корисника, Служба за пољопривреду прати годишњу реализацију, остварене резултате и ефекте спроведених мера Програма и даје предлог о даљем спровођењу истих или увођењу нових мера подршке.

2. Опис планираних мера

2.1. Назив мере: РЕГРЕСИ

Шифра мере: 100.1.

2.1.1. Образложење

Мера подршке за унапређење примарне пољопривредне производње путем регреса за вештачко осемењавање крава подстиче се пораст квалитета и квантитета производње на локалном нивоу, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Регресирање вештачког осемењавања крава је инвестиција која има за циљ унапређење говедарства на територији града Крушевца. Производња говеда је развијена у долини Рибарске реке, Расине и Западне Мораве и има дугу традицију. Говедарство у долини Рибарске реке је било најразвијеније у Србији, са највећом производњом меса и млека по јединици површине. На територији града укупно има 16.903 говеда, од чега 8.347 крава музара. Овом производњом доминирају мали произвођачи и општи проблем сада представља одрживост ове производње као и низак генетски потенцијал говеда, тако да је регресирање вештачког осемењавања крава, инвестиција која ће утицати на побољшање стања у говедарству.

2.1.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Стабилност прихода пољопривредних газдинстава и побољшање продуктивности и квалитета пољопривредне производње.

Специфични циљеви:

Одрживост квантитета у говедарству и унапређење генетског потенцијала, које ће добринети повећању квалитета и квантитета млека и меса;

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера је комплементарна са мерама Националног програма за пољопривреду за период 2018-2020. године „Подстицаји за квалитетна приплодна грла“, „Подстицаји за краве доиле“ и „Подстицаји за краве за узгој телаци за тов“ у оквиру директне подршке произвођачима, директна плаћања-плаћања по аупуту. Између ове мере и наведених мера националног програма за пољопривреду постоји висок степен повезаности и усклађености што се пре свега огледа у дефинисаним специфичним циљевима мера. Вештачко осемењавање је само једна од активности неопходна за поправљање расног састава и добијања квалитетног подмлатка и стада одговарајућих карактеристика.

Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета града Крушевца спроводиће се на следећи начин:

- подносилац захтева је у обавези да у ЈЛС уз захтев за одобрење подстицаја достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену за коју подноси захтев не користи и да неће користити подстицаје у другим јавним фондовима (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- достављање редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја.

2.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица—носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом.

2.1.5. Економска одрживост

Није потребна.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике

— Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних

газдинстава, са пребивалиштем и производњом на територији града Крушевца и

- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја.

2.1.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме, за регресирање вештачког осемењавања, осим за регресирање вештачког осемењавања крава високвалитетним семенима, где је потребно да користи следећа висококвалитетна семена.

Семе бикова сименталске расе:

1.	Wurzl	НВ-V-1281
2.	Rumgo	НВ-V- 094
3.	Minesota	НВ-V-1321
4.	Hutera	НВ-2234
5.	Manigo	НВ-2236
6.	Vulkcano	2739
7.	Iserschee	2377
8.	Ostendg	2380
9.	Humperi	2378
10.	Ermut	2133
11.	Losung	2381
12.	Rureks	НВ-V-1115
13.	Walobrand	НВ-V-1184
14.	Everest	НВ-2344

Семе бикова Хоштајн расе:

1.	Callum	НВ-2195
2.	Tokay Red	НВ-2457

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.1.1.	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање крава)

2.1.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу (датуму) пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.1.10. Интензитет помоћи

Износ регреса за вештачко осемењавање крава је 70% од укупног износа инвестиције без ПДВ-а, а максимално 1.200 динара по грлу говеда, односно 2.000,00 динара за висококвалитетна семена (специфични критеријуми) и то само за прво осемењавање.

2.1.11. Индикатори/показатељи

Р. бр.	Назив показатеља
1.	Укупан број одобрених захтева

2.1.12. Административна процедура

Мере ће бити спроведене од стране Градске управе града Крушевца. Инвестиције које ће се финасирати у оквиру ове мере спроводиће се кроз конкурс за подношење захтева, који ће бити отворен до утрошка средстава, а најкасније до 15.11.2018. године.

Реализација регресирања вештачког осемењавања крава се спроводи на следећи начин: Након усвајања Програма мера, Начелник расписује Конкурс на основу утврђених критеријума. Уз захтев се прилаже: фотокопија личне карте подносиоца захтева, потврда о активном статусу у регистру пољопривредних газдинстава (активно и комерцијално), извод из регистра пољопривредних газдинстава (подаци о пољопривредном газдинству) које издаје Управа за трезор, потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима и потврда о вештачком осемењавању надлежне ветеринарске службе са фискалним рачуном или копије оверене од издаваоца. Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење регреса за вештачко осемењавање крава и доноси предлог одлуке о ислати средстава. Исплата регреса за вештачко осемењавање крава врши се уплатом на наменски текући рачун корисника, на основу решења начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, једном месечно, а рангирање ће бити по редоследу поднетих захтева.

2.2. Назив мере: КРЕДИТНА ПОДРШКА

Шифра мере: 100.2.

2.2.1. Образложење

Мера подршке за унапређење примарне пољопривредне производње и прераде путем кредитне подршке подстиче се пораст квалитета и квантитета производње на локалном нивоу, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Кредитна подршка има за циљ унапређење пољопривредне производње у свим областима пољопривредне производње и прераде на територији града Крушевца.

Пољопривреда је делатност у којој се ангажује велики износ новчаних средстава сваке године, било да се ради у улагању новца у репроматеријал, или у улагању у нове заседе, основно стадо, наводњавање, механизацију и остале инвестиције у пољопривредну производњу и прераду. Константни извори финансирања су не само предуслов за повећање производње, већ и за одржавање већ постојећег нивоа производње. Свако пољопривредно газдинство које жели да успешно

послује пољопривредни кредит види као могућност обезбеђења готовог новца и повећања профита.

Кредитна подршка путем субвенционисање камате за пољопривредне кредите представља меру којом се пољопривредним газдинствима омогућава лакши приступ коришћењу кредита код пословних банака и на тај начин се стварају повољнији економски услови за обезбеђење неопходних импута за постојећу производњу и за инвестиционе активности за започињање и унапређење пољопривредне производње и прераде.

2.2.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Стабилност прихода пољопривредних газдинстава и побољшање продуктивности и квалитета пољопривредне производње и прераде.

Специфични циљеви:

Модернизација производње и прераде и унапређење квалитета производа у свим областима пољопривредне производње, повећање површина под засадима, повећање сточног фонда.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера је комплементарна са Националним програмом за пољопривреду. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета града Крушевца спроводиће се на следећи начин:

- подносилац захтева је у обавези да у ЈЛС уз захтев за одобрење подстицаја достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену за коју подноси захтев не користи и да неће користити подстицаје у другим јавним фондовима (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- достављање редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја.

2.2.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица-носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, правна лица и предузетници са територије града Крушевца, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом.

2.2.5. Економска одрживост

Подносилац захтева за ову меру не мора да докаже економску одрживост.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, са пребивалиштем и производњом на територији града Крушевца;

- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- Уколико је корисник правно лице или предузетник, мора бити у активном статусу и уписан у регистар привредних субјеката.

2.2.7. Специфични критеријуми

➤ Корисник средстава мора да поседује у закупу или власништву пољопривредно земљиште у областима:

▪ сточарства (ради производње ратарских култура за исхрану стоке) и то:

- у говедарству (за краве музаре) – мин. 2 ха;

- за тов јунади - мин.3 ха;

- у свињарству – мин. 1.5 ха;

- у овчарству и козарству – мин. 1,5 ха;

▪ биљне производње:

- у воћарству и виноградарству – мин. 0,5 ха

- за производњу јагодичастог воћа –мин. 0,2 ха

- за производњу воћно-лозног садног материјала – мин. 0,5 ха

▪ повртарства:

- за организовање производње на отвореном простору – мин. 0,5 ха

- за пластеничку производњу – мин. 0,04 ха

▪ хортикултурне производње:

- за производњу украсног биља, четинара и дендро материјала- мин. 0,5 ха

- за производњу цвећа – мин. 0,02 ха

➤ У пчеларској производњи– мин. 10 друштава и

➤ У живинарској производњи-регистрована фарма са додељеним ветеринарским контролним бројем у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.2.1.	Суфинансирање камата за пољопривредне кредите

2.2.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по

редоследу (датуму) пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.2.10. Интензитет помоћи

Исплата 100% редовне номиналне камате, за кредите до 1500 евра у динарској противвредности на 12 месеци, а максимално 10.000 динара;

Исплата 100% редовне номиналне камате, за кредите до 3000 евра у динарској противвредности на 24 месеци, а максимално 40.000 динара и

Исплата 100% редовне номиналне камате за кредите до 7000 евра у динарској противвредности на 36 месеци, а максимално 80.000 динара.

2.2.11. Индикатори/показатељи

Р. бр.	Назив показатеља
1.	Укупан број одобрених кредита, за које је исплаћена субвенционисана номинална камата

2.2.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Крушевца. Након закључења Уговора са банкама које су заинтересоване за кредитирање пољопривредних газдинстава, Начелник расписује Конкурс за исплату камата на кредите које додељују пословне банке. Конкурс ће бити отворен до утрошка средстава, а најкасније до 15.11.2018. године.

Уз захтев се прилаже: фотокопија личне карте подносиоца захтева/извод из АПР (за правна лица и предузетнике), не старији од 3 месеца, потврду о активном статусу у регистру пољопривредних газдинстава (активно и комерцијално), извод са подацима о структури биљне производње и структури сточног фонда (за унапређење и развој сточарске производње) које издаје Управа за трезор и доказ о регистрованој фарми са додељеним ветеринарским контролним бројем за живинарску производњу. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране Службе за пољопривреду Градске управе града Крушевца и Комисије за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца, у смислу комплетности, административне усаглашености и прихватљивости инвестиције. Захтеви који испуњавају услове, биће ранжирани по редоследу подношења захтева и достављани банци у даљу процедуру. Исплата средстава врши се на основу решења Начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, једном месечно, и извештаја банке о испуњености услова за добијање кредита.

2.3. Назив мере: ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИЗИЧКУ ИМОВИНУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА

Шифра мере: 101

2.3.1. Образложење

Основне карактеристике пољопривреде на територији града Крушевца су уситњеност поседа, мали број грла стоке у пољопривредним газдинствима, неадекватан производни и смештајни објекти, слаба примена савремених технологија производње и увођење новог сортимента и застарела пољопривредна механизација.

Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења средстава и процеса производње, продуктивности, конкурентности, као и технолошког оспособљавања газдинстава, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће орјентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Општи проблем представља недостатак пољопривредне опреме и застарела механизација. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за модернизацију производње. Велики број газдинстава има низак интензитет производње, тако даје овај вид подршке неопходан услов за одрживост ове производње.

Куповином савремене опреме и механизације, заснивање нових производних засада и улагањем у складишне и прерађивачке капацитете на пољопривредним газдинствима могуће је побољшати економске аспекте деловања.

Преглед по секторима:

Сектор млеко и месо

Сточарска производња је развијена у долини Рибарске реке, Расине и Западне Мораве. Говедарство у долини Рибарске реке је најразвијеније у Србији, са највећом производњом меса и млека по јединици површине.. Доминантно је заступљена сименталска раса говеда (95%), а мањи проценат холштајн-фризијска раса и мелези. Активно је преко 200 фарми (тов јунади, краве музаре, одгој приплодних јуница, свиња...).

У сточарској производњи доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме. Општи проблем представља производња сточне хране, адаптација објеката и недостатак савремене пољопривредне опреме и механизације што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. На територији града Крушевца укупно има 16.903 грла у говедарству, од тога 8.466 кржава, 49.146 у свињарству, 16.067 у овчарству 3.564 у козарству и 406.382 различите врсте живине. Велики број газдинстава има низак интензитет производње, тако даје овај вид подршке неопходан услов за одрживост ове производње.

Најзначајнија грана сточарске производње је млекарство. Постоји мали број газдинстава са више од 10 музних крава, а у већем броју газдинстава од 3-5 краве. Газдинства која су се определила за ову производњу суочавају се са недостатком земљишта за производњу хране за животиње.

Велики број газдинстава се бави товом јунади, а посебно је овај вид производње развијен у долини Рибарске реке. Ово подручје је у старој Југославији производило 17% од укупне производње јунади.

Сектор-воће, грорђе и поврће

Производња воћа, а посебно јагодастог воћа (јагода, малина, купина и у последње време боровница) је једна од битних грана пољопривредне производње. На територији града Крушевца под воћем је засађено 1.831 ха. Унапређење производње у овој области захтева увођење савременог асортимента, подизање савремених засада и изградњу складишних и прерађивачких капацитета, што овом мером постижемо.

Просечна површина засада воћа по газдинству је 25 ари. Само 45% засада су интензивни засади у којима се примењују адекватне агротехничке мере. Структура сортимента, недостатак специјализоване механизације и опреме и недовољно површина које се наводњавају смањену продуктивност производње. Производња воћа, а посебно јагодастог воћа (јагода, малина, купина и у последње време боровница) је једна од битних грана пољопривредне производње.

Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. На територији града Крушевца укупно има 12.677 кошница пчела. Најзначајније извозно тржиште су земље чланице ЕУ (Немачка, Италија и Аустрија), затим земље ЦЕФТА споразума (Македонија, Црна Гора и БиХ). Лоши климатски услови су нанели велику штету у пчеларству, тако да ова подршка значајно може утицати да одржи и унапреди ова производња.

Сектор-остали усеви

У структури биљне производње највише је заступљена ратарска производња, која чини више од половине вредности пољопривредне производње. Најзаступљеније културе које се гаје су кукуруз и пшеница, а на мањим површинама се производе остале житарице крмно биље. Површине под житима остале су углавном непромењене. Овом мером се постиже унапређење и модернизација ратарске производње.

2.3.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Стабилност прихода пољопривредних газдинстава, смањење трошкова производње, унапређење техничко-технолошке опремљености и побољшање квалитета пољопривредне производње.

Специфични циљеви:

Унапређење стања механизације и опреме за пољопривредну производњу и прераду, повећање наводњаваних површина системом кап по кап, повећање ефикасности, конкурентности и одрживости пољопривредне производње.

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се не налази у Националном програму за пољопривреду, а Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.3.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица - носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, правна лица и предузетници са територије града Крушевца, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом.

2.3.5. Економска одрживост

Није потребна.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике

– Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, са пребивалиштем и производњом на територији града Крушевца;

- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- Уколико је корисник правно лице, предузетник и задруга, мора бити у активном статусу и уписан у регистар привредних субјеката.

2.3.7. Специфични критеријуми

Сектор млека

• Пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 1 - 19 млечних крава;

• У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање, поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава;

Сектор меса

• У Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња- Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника свиња у турнусу и/или од 1.000-3.999 бројлера у турнусу.

У сектору производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници треба да:

- Имају: мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, односно 0,2-100 ха винове лозе.
- У случају подизања нових или обнављања постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоном) и матичних засада воћака и винове лозе, имају, на крају инвестиције: 0,1-50 ха јагодастих врста воћака и хмеља, 0,3-100 ха другог воћа, 0,2-100 ха винове лозе
- Имају мање од 0,5 ха пластеника или мање од 3 ха производње поврћа на отвореном простору

Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

- Пољопривредна газдинства која имају имају мање од 50 ха земљишта под осталим усевима.
- За инвестиције за набавку машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевима.

Сектор пчеларства

- У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере

	Шифра инвестиције	Листа потенцијалних инвестиција у оквиру мере	
Сектор млеко	101.1.3.	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације	
	101.1.4.	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализоване приколице за транспорт чврстог стајњака, укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)	
	101.1.5.	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; косилице; превртачи сена)	
	101.1.6.	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња	
	101.1.7.	Опрема за третман папака	
	101.1.8.	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде	
	101.1.9.	Машине за примарну обраду земљишта	
	101.1.10.	Машине за допунску обраду земљишта	
	101.1.11.	Машине за ђубрење земљишта	
	101.1.12.	Машине за сетву	
	101.1.13.	Машине за заштиту биља	
	101.1.14.	Машине за убирање односно скидање усева	
	101.1.15.	Машине за транспорт	
	101.1.16.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)	
	101.1.17.	Машине и опрема за наводњавање усева	
	Сектор месо	101.2.3.	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализована опрема за транспорт чврстог стајњака, полутечног и течног стајњака, резервоари за течни стајњак, специјализоване приколице за транспорт чврстог/полутечног/течног стајњака, са одговарајућом опремом), укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)

	Шифра инвестиције	Листа потенцијалних инвестиција у оквиру мере
	101.2.5.	Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; превртачи сена, итд.)
	101.2.6.	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
	101.2.7.	Опрема за третман папака
	101.2.8.	Опрема за смештај квочки, специјализовани/посебно опремљени кавези
	101.2.9.	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
	101.2.10.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.2.11.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.2.12.	Машине за ђубрење земљишта
	101.2.13.	Машине за сетву
	101.2.14.	Машине за заштиту биља
	101.2.15.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.2.16.	Машине за транспорт
	101.2.17.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.2.18.	Машине и опрема за наводњавање усева
Сектор производње конзумних јаја	101.3.1.	Набавка опреме за живинарске фарме за производњу конзумних јаја
	101.3.2.	Набавка опреме за сортирање, паковање и чување конзумних јаја
	101.3.4.	Набавка опреме за руковање, сакупљање и коришћење животињског ђубрива; посебна опрема за транспорт ђубрива
	101.4.1.	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
Сектор воће, грожђе, поврће (укључујући печурке) и цвеће	101.4.2.	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
	101.4.3.	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воћњацима и вишегодишњим засадама
	101.4.4.	Подизање/набавка жичаних ограда око вишегодишњих засада
	101.4.5.	Набавка опреме за вештачко опрашивање биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.6.	Набавка опреме и уређаја за додатно осветљење и засењивање биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.7.	Набавка опреме и уређаја за припрему земљишта и супстрата за гајење биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.8.	Набавка опреме и уређаја за сетву, садњу и мулчирање (са фолијом)
	101.4.9.	Набавка опреме и уређаја за системе за хидропоничну производњу при производњи у заштићеном простору
	101.4.10.	Набавка опреме и уређаја за заштиту биља и стерилизацију земљишта и супстрата при производњи у заштићеном простору
	101.4.11.	Набавка опреме за обогаћивање угљен-диоксидом (ткз. ђубрење угљен диоксидом при производњи у заштићеном простору)
	101.4.12.	Набавка бокс палета за транспорт и складиштење производа
	101.4.13.	Набавка опреме-линија за чишћење и прање производа
	101.4.14.	Набавка опреме-линија за бербу, сортирање и калибрање производа
	101.4.15.	Набавка опреме-линија за паковање и обележавање производа
	101.4.16.	Набавка опреме за резивање, дробљење, сечење и уклањање остатака након резидбе воћних врста
	101.4.17.	Опрема за вентилацију и опрема за принудну вентилацију

	Шифра инвестиције	Листа потенцијалних инвестиција у оквиру мере
	101.4.18.	Опрема/механизација за заштиту од мраза
	101.4.19.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.4.20.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.4.21.	Машине за ђубрење земљишта
	101.4.22.	Машине за сетву
	101.4.23.	Машине за садњу
	101.4.24.	Машине за заштиту биља
	101.4.25.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.4.26.	Машине за транспорт
	101.4.27.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.4.28.	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
	101.5.1.	Машине за примарну обраду земљишта
Сектор остали усеви (житарице, индустријско, ароматично и зачинско биље и др)	101.5.2.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.5.3.	Машине за ђубрење земљишта
	101.5.4.	Машине за сетву
	101.5.5.	Машине за садњу
	101.5.6.	Машине за заштиту биља
	101.5.7.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.5.8.	Машине за транспорт
	101.5.9.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.5.10.	Машине и опрема за наводњавање усева	
Сектор пчеларство	101.6.1.	Набавка нових пчелињих друштава
	101.6.2.	Набавка опреме за пчеларство
	101.6.3.	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава

2.3.9. Критеријуми селекције

Нема бодовања, већ се средства одобравају корисницима по редоследу (датуму) пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.3.10. Интензитет помоћи

СЕКТОР	ПОДСТИЦАЈИ		
	Износ подстицаја по кориснику (%)	Максимални износ подршке по кориснику (динара)	Млади-испод 40. година /жене
Млеко	40%	100.000,00	+10%
Месо	40%	100.000,00	+10%
Воће, грожђе и поврће	40%	100.000,00	+10%
Остали усеви	40%	100.000,00	+10%
Пчеларство	40%	100.000,00	+10%

Износи подстицаја дати су у процентима у односу на износ инвестиције без ПДВ-а, а максимално до 120.000,00 динара. За секторе млеко, месо, воће, грожђе и поврће и остали усеви додатних 10% одобрава се када су носиоци газдинства млади - млађи од 40 година у тренутку подношења пријаве и додатних 10% одобрава се када су носиоци газдинства жене, тако да је могућ интензитет подстицаја од највише 60%.

2.3.11. Индикатори/показатељи

Р. бр.	Назив показатеља
1.	Укупан број одобрених захтева

2.3.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Крушевца. Инвестиције које ће се финасирати у оквиру ове мере биће спроведене кроз конкурс који расписује Начелник. Конкурс ће бити отворен до утрошка средстава, а најкасније до 15.11.2018. године.

Реализација ове мере се спроводи на следећи начин: Након усвајања Програма мера, Начелник расписује Конкурс на основу утврђених критеријума. Уз захтев се прилаже: фотокопија личне карте подносиоца захтева/ извод из АПР (за правна лица и предузетнике), не старији од 6 месеца, потврда о активном статусу у регистру пољопривредних газдинстава (активно и комерцијално), извод из регистра пољопривредних газдинстава (подаци о пољопривредном газдинству), извод са подацима о структури биљне производње и извод о подацима о структури сточног фонда које издаје Управа за трезор, потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима, фотокопија рачуна за набавку предметне инвестиције и фискалног рачуна – оригинал на увид или потврду о преносу средстава или извод, оверен од стране банке, јединствену царинску исправу ако је подносилац захтева директно извршио увоз предметне инвестиције и фотокопија гарантног листа за инвестицију која подлеже гаранцији. Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење и доноси предлог одлуке о ислати средстава. Исплата средстава врши се уплатом на наменски текући рачун корисника, на основу решења начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, једном месечно, а рангирање ће бити по редоследу поднетих захтева.

2.4. Назив мере: УСПОСТАВЉАЊЕ И ЈАЧАЊЕ УДРУЖЕЊА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Шифра мере: 102

2.4.1. Образложење

Овом мером се унапређује рад постојећих и успостављају се нове организације пољопривредних произвођача и прерађивача.

На подручју Крушевца постоји 16 пољопривредних удружења у свим областима пољопривредне производње: 5 удружења одгајивача говеда сименталске расе, 1 удружење сточара, 1 удружење произвођача млека и млечних производа, 3 удружења произвођача јагодастог воћа, 2 удружења произвођача лозних калемова и воћних садница, 1 удружење корисника вода и 3 удружења пчелара. Улога удружења је веома значајна за унапређење пољопривредне производње, а посебно у делу модернизације и едукације пољопривредних произвођача, као и повољности код набавке импута за пољопривредну производњу и пласмана пољопривредних производа, заједничко коришћење опреме, заједничко истраживање тржишта и заједнички пласман робе и друге активности које заједно треба да допринесу прилагођавања захтевима тржишта, развоју производње и пласмана, што све треба да доведе до њиховог унапређења. Мера ће бити спроведена кроз субвенционисање пројеката пољопривредних удружења.

2.4.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Унапређење рада постојећих или формирање нових организација произвођача и прерађивача.

Специфични циљеви:

- Побољшање конкурентности чланова организационих група и увођење нових профитабилних производњи на газдинствима фармера чланова организационих група;
- Јачање тржишне позиције
- Унапређење система иновирања на газдинствима удружених фармера.

2.4.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се налази у Националном програму за пољопривреду, са истим циљем да произвођачи организовани на овај начин повећају потенцијал понуде и ојачају њихове тржишне позиције. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета града Крушевца спроводиће се на следећи начин:

- подносилац захтева је у обавези да у ЈЛС уз захтев за одобрење подстицаја достави потписану

изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену за коју подноси захтев не користи и да неће користити подстицаје у другим јавним фондовима (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- достављање редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и поолитике руралног развоја.

2.4.4. Крајњи корисници

Удружења из области пољопривредне производње.

2.4.5. Економска одрживост

Није потребна.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар удружења у АПР- и

- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја.

2.4.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Нема инвестиција у оквиру ове мере

2.4.9. Критеријуми селекције

Р. бр.	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1.	Пројекат подржава од 3-5 чланова удружења или др. организација пољопривредних произвођача	да/не	10/0
2.	Пројекат подржава преко 5 чланова удружења или др. организација пољопривредних произвођача	да/не	20/0
3.	Подносилац захтева има искуство у управљању пројектима	да/не	10/0

Рангирање корисника средстава ће бити на основу бодовања до утрошка средстава.

2.4.10. Интензитет помоћи

Износ подстицаја по кориснику је до 90% од укупног износа средстава, а максимално 200.000 динара.

2.4.11. Индикатори/показатељи

Р. бр.	Назив показатеља
1.	Број удружења која су обухваћена мером.

2.4.12. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Крушевца, а на основу Конкурса који расписује Начелник. Конкурс ће бити отворен десет дана од дана расписивања конкурса.

Реализација ове мере се спроводи на следећи начин: Након усвајања Програма мера, Начелник расписује Конкурс на основу утврђених критеријума. Уз захтев се прилаже: извод из регистра АПР-а о регистрацији пољопривредног удружења, потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима, фотокопија текућег рачуна. Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће бодовани и финансирани до висине средстава назначени за ову меру. Исплата средстава ће вршити уплатом на наменски текући рачун корисника, на основу решења Начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, а рангирање ће бити по редоследу поднетих захтева.

2.5. Назив мере: УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА Шифра мере: 104

2.5.1. Образложење

Мера обнављање пољопривредног производног потенцијала нарушеног елементарним непогодама и катастрофалним догађајима и увођење одговарајућих превентивних активности и то осигурањем усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња омогућава пораст квалитета и квантитета производње на локалном нивоу, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Због великог утицаја промене климе, а ради очувања квалитета, предвидљивости и одрживости пољопривредне производње осигурање представља неопходан начин очувања истог. До сада је мали број пољопривредних газдинстава осигуравао своју производњу, тако да су због временских неприлика пољопривредници претрпели велике штете. У вези са напред наведеним субвенционисање премије осигурања за усева, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и

животиње подстиче се пораст квалитета и квантитета пољопривредне производње.

2.5.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Стабилност прихода пољопривредних газдинстава и побољшање продуктивности и квалитета пољопривредне производње.

Специфични циљеви:

Очување одрживости пољопривредне производње.

2.5.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се не налази у Националном програму за пољопривреду, а Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.5.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица - носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, правна лица и предузетници са територије града Крушевца, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом.

2.5.5. Економска одрживост

Није потребна.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, са пребивалиштем и производњом на територији града Крушевца;

- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја и

- Уколико је корисник правно лице или предузетник, мора бити у активном статусу и уписан у регистар привредних субјеката.

2.5.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
104.3.	Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња

2.5.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу (датуму) пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.5.10. Интензитет помоћи

СЕКТОР	ПОДСТИЦАЈИ		
	Износ подстицаја по кориснику (%)	Максимални износ подршке по кориснику (динара)	Млади/жене
Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња	40%	40.000,00	+10%

Износи подстицаја дати су у процентима у односу на износ инвестиције без ПДВ-а, а максимално до 40.000,00 динара. Додатних 10% одобрава се када су носиоци газдинства млади - млађи од 40 година у тренутку подношења пријаве и додатних 10% одобрава се када су носиоци газдинства жене, тако да је могућ интензитет подстицаја од највише 60%.

2.5.11. Индикатори/показатељи

Р. бр.	Назив показатеља
1.	Укупан број одобрених захтева

2.5.12. Административна процедура

Мере ће бити спроведене од стране Градске управе града Крушевца. Инвестиција која ће се финасирати у оквиру ове мере спроводиће се кроз конкурс за подношење захтева, који ће бити отворен до утрошка средстава, а најкасније до 15.11.2017. године.

Реализација субвенционисања премије осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња се спроводи на следећи начин: Након усвајања Програма мера, Начелник расписује Конкурс на основу утврђених критеријума. Уз захтев се прилаже: фотокопија личне карте подносиоца захтева/ извод из АПР (за правна лица и предузетнике), не старији од 3 месеца, потврда о активном статусу у регистру пољопривредних газдинстава (активно и комерцијално), извод из регистра пољопривредних газдинстава (подаци о пољопривредном газдинству) и извод са подацима о структури биљне производње које издаје Управа за трезор, копија полисе осигурања издата од стране друштва за осигурање код кога је подносилац осигуран у периоду од 01. новембра претходне до 31. октобра текуће године и потврда о извршеном плаћању укупне премије осигурања. Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење регреса за премију осигурања и доноси предлог одлуке о ислати

средстава. Исплата регреса за премију осигурања за усева, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње врши се уплатом на наменски текући рачун корисника, на основу решења Начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, једном месечно, а рангирање ће бити по редоследу поднетих захтева.

2.6. Назив мере: РАЗВОЈ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ, ПРИМЕЊЕНИХ, РАЗВОЈНИХ И ИНОВАТИВНИХ ПРОЈЕКТА У ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ

Шифра мере: 305

2.6.1. Образложење

Ова мера омогућава одрживи развој пољопривреде и руралних подручја и заснована на примени и праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Један од основних ограничавајућих фактора за бржи развој пољопривреде и повећање конкурентности фармера представља недовољан ниво њиховог знања. Из тог разлога, фармери нису у стању да самостално, без стручне помоћи примењују иновације и нове технологије у производњи. Податак да свега 2-3% фармера имају стечено средње или високо образовање из области пољопривреде указују на неопходност посвећивања веће пажње овом сегменту унапређења пољопривредне производње. Досадашњи приступ теоријске обуке фармера путем предавања је одузео много времена, али није дао очекиване резултате највише због ниског нивоа знања и образовања фармера. Новија искуства указују да се много бољи резултати у едукацији фармера постижу „ширењем добре праксе“ кроз демонстрацију и показивање резултата добијених применом нових технологија радом на терену.

Реализација истраживачко-развојних пројеката се одвија кроз примену нових и одговарајућих техника и технологија на имању фармера, на лицу места, а у складу са могућностима које пружају природни ресурси, техничким могућностима фармера и потребама које фарма има за успешно обављање своје делатности. Ови пројекти се реализују кроз практичне и теоријске едукативне сегменте који се спроводе на фармама и у којима су фармери активни учесници и реализатори активности. Средства за ову меру опредељена су за креирање нових знања у складу са стварним потребама крајњих корисника, имплементацију постојећих знања и трансфер знања међусобним повезивањем креатора знања и њиховим повезивањем са пољопривредним

стручњацима, фармерима, малим и средњим предузећима и другим актерима руралне заједнице.

2.6.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Повећање доступности и квалитета знања.

Специфични циљеви:

Повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва, примена нових технологија и иновација.

2.6.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се не налази у Националном програму за пољопривреду, а Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.6.4. Крајњи корисници

Научно истраживачке установе.

2.6.5. Економска одрживост

Није потребно.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора да је уписан у одговарајући регистар (Регистар научно-истраживачких установа).

2.6.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
305.	Развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју

2.6.9. Критеријуми селекције

Ред. бр.	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1.	Досадашње искуство у раду на сличним пројектима	До 5 година	10
		5-15 година	20
2.	Обезбеђаност кадровима	1-5 доктора наука	10
		5-10 доктора наука	20
		више од 10 доктора наука	30
3.	Број корисника обухваћених пројектом	До 30	10
		30-50	20
		Преко 50	30
4.	Поседовање неопходне опреме за реализацију пројекта	Да	10
		Не	0
5.	Постоји могућност наставка пројекта		10

2.6.10. Интензитет помоћи

Инвестиције у оквиру ове мере се финансирају од 40-100% учешћа.

2.6.11. Индикатори/показатељи

Ред. бр.	Назив показатеља
1.	Број спроведених демонстрација иновација

2.6.12. Административна процедура

Мера-развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољо-привреди и руралном развоју ће бити спроведена од стране Градске управе града Крушевца, а на основу јавне набавке услуга за спровођење развојног пројекта. Исплата средстава врши се уплатом на текући рачун корисника, на основу решења Начелника, а на предлог Комисије.

2.7. Назив мере: ПОДСТИЦАЈИ ЗА ПРОМОТИВНЕ АКТИВНОСТИ У ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ

Шифра мере: 402

2.7.1. Образложење

Ова мера омогућава одрживи развој пољопривреде и руралних подручја и заснована на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација, а у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 и Стратегијом одрживог развоја града Крушевца.

Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. Највећи број носиоца породичних газдинстава уједно су управници - менаџери на газдинствима. Што се тиче нивоа њихове обучености из области пољопривредне производње 63,18% имају само пољопривредно искуство стечено праксом, док само 2,67% имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде.

Стручно оспособљавање пољопривредних произвођача и прерађивача одвијаће се путем различитих врста обука организованих од стране образовних институција, стручних лица из области пољопривреде, као и студијских путовања у земљи и иностранству. Средства за ову меру одређена су за организацију стручних скупова, креирање нових знања у складу са стварним потребама крајњих корисника, имплементацију постојећих знања и трансфер знања међусобним повезивањем креатора знања и њиховим повезивањем са пољопривредним произвођачима, малим и средњим предузећима и другим актерима руралне заједнице, подршка увођења савремених принципа пољопривредне производње и заштите биља на пољопривредним културама, подршку организацији студијских путовања, посетама сајмовима и манифестацијама из области пољопривреде и руралног развоја, као и учешће на стручним и промотивним скуповима и за финансирање других активности које су везане за стручно и техничко унапређење сеоског становништва, пољопривредних произвођача, пољопривредних стручњака и радника ресорне службе Градске управе у делу обезбеђења тршокова организованог превоза и смештаја.

Промоцијом развојних потенцијала и потребе села подржаће се активности везане за подизање нивоа пласмана производа и услуга, као и активности везане за развој села у свим аспектима, који ће утицати на побољшање квалитета живота сеоског становништва. У оквиру ове инвестиције средства ће се користити за:

- финансирање и организацију Пољопривредног сајма у Крушевцу, у оквиру кога се одржава и сточарска изложба;

- учешће пољопривредних произвођача, пољопривредних удружења, стручних служби, представника

прераде и представника ресорне службе Градске управе на сајмовима пољопривреде у земљи и иностранству;

- финансирање израде и објављивање едукативног, информативног и промо материјала (брошура, флајера, каталога и друго);

- набавка стручне литературе и претплату на стручне часописе за кориснике на територији града.

2.7.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

Повећање доступности и квалитета знања, повећање конкурентности пољопривредне производње као и промоција развојних потенцијала и потребе села.

Специфични циљеви:

Повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва, примена нових технологија и иновација и унапређење институција укључених у систем креирања и трансфера знања.

2.7.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се налази у Националном програму за пољопривреду и реализацијом ове мере оствариваће се исти циљ који се односи на достизање тржишног развоја и јачање тржишне позиције пољопривредних и прехрамбених производа, унапређење рада удружења пољопривредних произвођача, унапређење конкурентности субјеката у производњи хране, као и повећање свести потрошача о квалитету пољопривредних у прехрамбених производа у земљи и иностранству.

2.7.4. Крајњи корисници

Пољопривредни произвођачи, консултантске куће, и правна лица и предузетници која су регистрована за делатност везане за спровођење ове мере.

2.7.5. Економска одрживост

Није потребно.

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике

Корисник мора да је уписан у одговарајући регистар (Регистар привредних субјеката, Регистар удружења и др.).

2.7.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања

2.7.9. Критеријуми селекције

За инвестицију 402.1 - Информативне активности, сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања, критеријуми селекције се не примењују с обзиром да није предвиђено рангирање потенцијалних корисника.

2.7.10. Интензитет помоћи

Инвестиције у оквиру ове мере се финансирају од 30-100% учешћа.

2.7.11. Индикатори/показатељи

Ред. бр.	Назив показатеља
1.	Број реализованих уговора
2.	Број едукованих пољопривредника
3.	Каталог излагача

2.7.12. Административна процедура

Средства за меру - Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју, одобрава Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца, на основу поднетих захтева и предлога. Комисија ће предлоге одлука о одређивању средстава доносити у складу са следећим принципима: да су потенцијални корисници пољопривредници, сеоско становништво, асоцијације пољопривредника, стручњаци локалног агросектора који ће резултате стручног усавшавања користити за даљи рурални развој на подручју града Крушевца и да ће подржати активности везане за подизање нивоа пласмана производа и услуга, као и активности везане за развој села, који ће утицати на побољшање квалитета живота сеоског становништва.

2.1. Назив мере: НАБАВКА ХРАНЕ И ВЕТЕРИНАРСКЕ УСЛУГЕ ЗА ОСТАВЉЕНУ ЖЕНСКУ ТЕЛАД

Шифра мере: 601

2.7.1. Образложење

Сточарска производња последних деценија бележи перманентно опадање броја грла за 1-2% на годишњем нивоу. Сточарство као најинтезивнија грана пољопривредне делатности, покреће развој биљне и укупне пољопривредне производње у свакој земљи. Зато је неопходно у наредним годинама повећати учешће сточарства у вредности укупне пољопривредне

производње, чиме би се омогућила ефикасна валоризација ратарских производа као и повећање укупних девизних прихода земље од извоза сточарских производа. Пољопривредни произвођачи који оставе да гаје уматичену женску телад добијају повраћај средстава за набавку хране и повраћај средстава за ветеринарске услуге.

2.7.2. Циљеви мере

Општи циљеви:

- Увећање сточног фонда,
- Стабилизација фарме и повећање конкурентности и
- Унапређење производње млека

Специфични циљеви:

- Заустављање и смањење перманентног пада броја приплодних грла и повећање матичног стада код фармера.

2.7.3. Веза мера са националним програмима за рурални развој и пољопривреду

Ова мера се не налази у Националном програму за пољопривреду, Национални програм за рурални развој није усвојен.

2.7.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници су физичка лица-носиоци комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије града Крушевца, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом.

2.7.5. Економска одрживост

Није потребно.

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава, са пребивалиштем и производњом на територији града Крушевца и
- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја.

2.7.7. Специфични критеријуми

Не постоје специфични критеријуми за ову меру

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Не постоји листа инвестиција у оквиру ове мере.

2.7.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу (датуму) пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

2.7.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи за ову меру је 50% од рачуна за купљену сточну храну, без ПДВ-а, и од цене ветеринарских услуга, без ПДВ-а, а максимално до 10.000,00 динара по грлу, а максимално 50.000,00 по пољопривредном газдинству.

Индикатори/показатељи

Ред. бр.	Назив показатеља
1.	Број произвођача обухваћених мером
2.	Број телади која су остављена

2.7.11. Административна процедура

Мера ће бити спроведена од стране Градске управе града Крушевца. Ова мера биће спроведене кроз конкурс који расписује Начелник. Конкурс ће бити отворен до утрешка средстава, а најкасније до 15.11.2018. године.

Реализација ове мере се спроводи на следећи начин: Након усвајања Програма мера, Начелник расписује Конкурс на основу утврђених критеријума. Уз захтев се прилаже: фотокопија личне карте подносиоца захтева, потврда о активном статусу у регистру пољопривредних газдинстава (активно и комерцијално), извод из регистра пољопривредних газдинстава (подаци о пољопривредном газдинству) и извод са подацима о структури сточног фонда које издаје Управа за трезор, пасош телета и потврду да је теле уматичено или мајка, потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондovima и одговарајуће фискалне рачуне. Комисија за подстицање развоја пољопривреде града Крушевца утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење и доноси предлог одлуке о ислати средстава. Исплата средстава врши се уплатом на наменски текући рачун корисника, на основу одлуке начелника, а на предлог Комисије, која врши одабир корисника средстава, једном месечно, а рангирање ће бити по редоследу поднетих захтева.

Анекс 1. Идентификациона карта АП/ЈЛС са упутством за попуњавање

Табела 1. Показатељи које је потребно навести у Анексу 1 уводног дела Програма

Назив показатеља	Јед мере	Вредност, опис показатеља	Година	Извор податка
1	2	3	4	5
ОПШТИ ПОДАЦИ				
Административни и географски положај				
Аутономна покрајина	назив	/		Устав РС
Регион	назив	Шумадија и Западна Србија	2012	рзс*
Област	назив	Расинска	2012	рзс*
Град или општина	назив	Крушевац	2012	рзс*
Површина	км ²	854	2012	рзс*
Број насеља	број	101	2012	рзс*
Број катастарских општина	број	92	2012	рзс*
Подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП) ¹	број	8		Правилник
Демографски показатељи				
Број становника			број	128.752
			2011	рзс**
Број домаћинстава			број	40.947
			2011	рзс*
Густина насељености (број становника / површина, км ²)			ст/км ²	150

¹ Навести да ли су на територији АП/ЈЛС идентификована насељена места или цела територија општине, односно сва насељена места на територији општине која испуњавају бар један од критеријума наведених у **Правилнику о подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди** („Службени гласник РС“, број 29/13) која се могу окарактерисати као подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП), имајући у виду да је МПЗЖС посредством националног стратешког документа препознало потребу да се кроз систем подршке уваже отежавајуће околности за пољопривредну производњу које постоје у овим подручјима.

Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 – 100)	%	-2	2011	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	%	-5,42	2011	рзс**
Учешће становништва млађег од 15 година	%	14,30	2011	рзс**
Учешће становништва старијег од 65 година	%	17,74	2011	рзс**
Просечна старост	година	42,7		рзс*
Индекс старења ²		1,30		рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем	%	2,74	2012	рзс*
Основно образовање	%	19,11	2012	рзс*
Средње образовање	%	40,29	2012	рзс*
Више и високо образовање	%	12,86	2012	рзс*
Учешће пољопривредног у укупном становништву	%	54		процена
Природни услови				
Релеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	опис	Равничарски, брежуљкасти и мањим делом брдско планински		интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ³	опис	Алувијално земљиште и смоница од 1-6 класе преовлађују		интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска, ...)	опис	Умерено-континентална клима		интерни
Просечна количина падавина	мм	647,5		интерни
Средња годишња температура	°С	10,8		интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	опис	Површинске воде: Западна и Јужна Морава, Расина Подземне воде: преко 11 извора минералних, термоминералних и термалних вода		интерни
Површина под шумом	ha	25.965,42	2012	рзс*
Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС	%	30,41	2012	рзс*
Пошумљене површине у претходној години	ha	26,90	2012	рзс*
Посечена дрвна маса	m ³	45.078	2012	рзс*

ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Стање ресурса				
Укупан број пољопривредних газдинстава:	број	12.664	2012	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	број	5423		Управа за трезор ⁴
- породична пољопривредна газдинства	%	5377		
- правна лица и предузетници	%	46		
Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)	ha	31.986	2012	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС	%	37,46	2012	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁵	ha, %	Оранице и баште.....22.317 (69,78%) Воћњаци..... 1.831 (5,73%) Виногради..... 1.956 (6,12%) Ливаде и Пашњаци..... 5.185 (16,21%) Остало.....697 (2,17%)	2012	рзс***

² Однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

³ Према **Правилнику о катастарском класирању и бонитирању земљишта** („Службени гласник РС“, број 63/2014).

⁴ Организациона јединица Управе за трезор на територији ЈЛС.

⁵ Окућница, расадници и др.

Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁶	ha, %	Жита.....15.545 (48,6%) Индустријско биље.....26,00 (0,09%) Поврће..... 503 (1,58%) Крмно биље..... 5.345 (16,71%) Остало..... 658 (2,06%)	2012	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству	ha	2,53	2012	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом	ha	Није пољопривредно земљиште обухваћено комасацијом		интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања	ha	Није обухваћено земљиште ниједним видом удруживања		интерни
Пољопривредна газдинства која наводњавају КПЗ	број	2.066	2012	рзс***
Одводњавана површина КПЗ	ha	Немамо тај податак		интерни
Наводњавана површина КПЗ	ha	1.007	2012	рзс***
Површина пољ.земљишта у државној својини на територији АП ⁷	ha	/		интерни
Површина пољ.земљишта у државној својини која се даје у закуп: физичка лица правна лица	ha	43,26	2018	интерни
	%	14,40	2014	интерни
	%	85,60	2011	
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела	број	Говеда.....16.903 Свиње.....49.146 Овце.....15.067 Козе.....3.564 Живина.....406.382 Кошнице пчела.....12.677	2012	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине	број	Трактора.....17.068 Комбајна.....678 Прикључних машина.....32.804	2012	рзс***
Пољопривредни објекти ⁸	број	39.742	2012	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници	број	Хладњаче..... 27 Сушаре..... 26 Стакленика..... 22 Пластеника.....1.396	2012	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља	ha, број ПГ	Минерална ђубрива.....21.456 (11.141ПГ) Стајњак.....6.297 (6930ПГ) Средства за Заштиту биља..... 14.898 (9841ПГ)	2012	рзс***
Чланови газдинства ⁹ и стално запослени на газдинству:	број	30.831	2012	рзс***
(на породичном ПГ : на газдинству правног лица / предузетника)	%	99,23:0,77	2012	рзс***

⁶ Цвеће и украсно биље, угари и др.

⁷ Укључујући и утрине и пашњаке који су враћени сеоским заједницама на коришћење.

⁸ Пољопривредни објекти за смештај: стоке, пољопривредних производа на газдинству (кошеви за кукуруз, амбари и силоси), и пољопривредних машина и опреме.

⁹ Укључујући и носиоца пољопривредног газдинства.

Годишње радне јединице ¹⁰	број	12.412	2012	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ¹¹	број	18 Земљорадничких задруга 16 Пољопривредних удружења		интерни
Производња пољопривредних производа^{12:}	количина			
- биљна производња	тона	-Кукуруз .....62.259 -Пшеница.....17.043 -Кромпир.....12.355 -Ливаде..... 11.866 -Шљива.....10.741 -Грожђе.....8.671 -Јабука.....1.056		рзс***
- сточарска производња	т, лит., ком.	Млеко, месо, јаја, вуна, мед. Немамо податак о количини.		интерни

ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Рурална инфраструктура

<i>Саобраћајна инфраструктура</i>				
Дужина путева ¹³	km	495,462	2012	рзс*
Поште и телефонски претплатници	број	Поште.....26 Преплатника.....44.093	2012	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>				
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	број	35.353	2012	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	број	24.433	2012	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде	хиљ.м ³	8.609	2012	рзс*
Пречишћене отпадне воде	хиљ.м ³	Нема	2012	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>				
Производња и снабдевање електричном енергијом ¹⁴	број	На подручју града не постоје постројења за производњу електричне енергије		интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>				
Објекти образовне инфраструктуре ¹⁵	број	Предшколске установе.....54 Основне и средње школе.....69 Високе школе и факултети.....3 Специјална школа.....1	2012/13	рзс*
Број становника на једног лекара	број	331	2012	рзс*
Број корисника социјалне заштите	број	13.637	2012	рзс*
Диверзификација руралне економије				
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде ¹⁶	број	30.831 (30.593+238)	2012	рзс* рзс***

¹⁰ Јединица мере која представља количину људског рада утрошену за обављање пољопривредне делатности на газдинству; представља еквивалент рада једног лица, тј. пуно радно време у једној години: 8 сати дневно, 225 радних дана у години.

¹¹ Навести број регистрованих задружних организација и удружења пољопривредних произвођача, активно функционалних на територији АП/ЈЛС

¹² Остварени обим производње најзначајнијих пољопривредних производа са становишта АП/ЈЛС.

¹³ Навести укупну дужину путева на територији АП/ЈЛС (укључујући државне путеве I и II реда и општинске путеве).

¹⁴ Навести број објеката за производњу (хидроелектране, термоелектране и др.), трансформацију и пренос електричне енергије на територији АП/ЈЛС.

¹⁵ Установе за децу предшколског узраста, основне и средње школе, високе школе и факултети на територији АП/ЈЛС.

¹⁶ На пољопривредним газдинствима и привредним друштвима, предузећима, установама, задругама, организацијама и др.

Газдинства која обављају друге профитабилне активности ¹⁷	број	1.486	2012	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста ¹⁸ на територији АП/ЈЛС	број	Туриста.....27.295 Просечан број ноћења домаћих туриста..... 4,5 Просечан број ноћења страних туриста..... 1,8	2012	рзс*
Трансфер знања и информација				
Пољопривредна саветодавна стручна служба	да / не	Да		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем ¹⁹	број	-204 одабраних ПГ које обилазе саветодавци са преко 1200 посета на годишњем нивоу -преко 1500 контаката у просторијама ПССКШ - преко 1500 ПГ је било присутно на наставним активностима -1000 посета осталим пољопривредним газдинствима на терену		ПССС

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статистику, www.webrzs.stat.gov.rs

Програм објавити у „Службеном листу града Крушевца“.

ГРАДСКО ВЕЋЕ ГРАДА КРУШЕВЦА

III Број: 320-33/18

ЗАМЕНИК ГРАДОНАЧЕЛНИКА
Весна Лазаревић, с.р.

¹⁷ Осим пољопривредне, а у вези су са газдинством (нпр. прерада пољопривредних производа, рурални туризам, активности у шумарству, обрада дрвета, народна радиност, производња енергије из обновљивих извора, узгој рибе и др.).

¹⁸ Домаћи и страни.

¹⁹ Навести број одабраних пољопривредних газдинстава која се интензивно прате више пута годишње и број осталих пољопривредних газдинстава која се укључују у саветодавни систем на друге начине, углавном преко учешћа на групним предавањима и кроз повремене посете саветодаваца пољопривредним газдинствима.